

Zajíčková Dagmar – oponentský posudek

V rámci studijního oboru Humanitní studia předložená disertační práce Mgr. Dagmar Zajíčkové *Dějiny pojmu „vědecký pokrok“* představuje zajímavý a podle mého mínění úspěšný pokus o analýzu představ a názorů, které se k problematice pokroku (nejen ve vědě) vázaly. Jako své téma vybrala disertantka *querelle des anciens et des modernes*, problém, který se podle autorky, objevoval zvláště ve francouzské vědecké a literární komunitě již od 16. stol. (kap. 4 od s. 28). Zde zmiňuje hlavně J. Bodina a L. Le Roy. Zvláštní pozornost je pak věnována dílu Ch. Perraulta *Le Parallele des Anciens et des Modernes*, jež onu *querelle* tematizuje. Ještě více tuto problematiku podle autorky rozpracoval Fontenelle (kap. 5). Dále je pak konfrontována optimistická filosofie dějin francouzských osvícenců s cyklickým pojetím dějin ve smyslu *corso e ricorso* u G. Vica.

D. Zajíčková věnovala značnou pozornost vědeckému programu a myšlení J. Locke, který bojoval proti používání předpokladu vrozených idejí a upozornila, „že umožnilo...podrobit veškeré vědění kritické empirické zkoušce. Také umožnilo pojmout člověka jako objekt a také měřítko vědeckých ambicí“ (s. 59). Poté se podrobněji zabývá názory E. B. Condillaca. V osmé kapitola přikročila k analýze osvícenských výkladů dějin vědy, přičemž hlavní pozornost upřela na dějiny matematiky, zejména v díle J.-E. Montucla, což tvoří jednu z klíčových partií disertace. Poté si všimla ještě přírodopisu (Buffon), chemie (Lavoisier) a Zejména astronomie (Bailly). K závěru pak posuzuje „vízi nekonečného pokroku vědy a lidstva“ v díle Laplace a Condorceta.

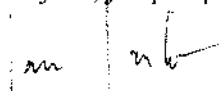
Při posuzování disertací bývá často problémem výběr relevantních textů ve vztahu k zadanému tématu. Lze jistě mnohé namítnout proti výběru u D. Zajíčkové, přesto si myslím, že její volba byla vcelku šťastná a vedla k dobrým výsledkům. Její znalost francouzštiny vedla k přednostní orientaci na primární i sekundární literaturu v tomto jazyce, což pokládám v době, kdy většina adeptů vědecké kvalifikace se opírá o angličtinu (v menší míře též o němčinu), za velké plus. Autorka navíc doplnila text o odkazy na jiné autory mimo původní záběr její práce, zejména mám na mysli „kyvadlové pojetí“ vývoje vědy a společnosti u G. Vica. Lituji, že nenašla prostor pro připomenutí koncepcí pozdního Komenského, ale to bychom asi příliš rozšiřovali nároky.

D. Zajíčková se vědomě a dle mého soudu správně zaměřila na linii názorů těch autorů, kteří tematizovali problematiku pokroku ve vědě i společnosti a konfrontovali ji s přežívajícími cyklickými či úpadkovými pojetími. V tomto směru dle mého názoru správně vyzvedla Fontenellův přínos.

Zpracování disertace je přehledné, jazyk práce je jasný a nekomplikovaný, nenašel jsem chyby ve vyjádření a stylu, nejsou ani překlepy, které by svědčily o ledabylosti. Odkazy jsou v pořádku, literatura je bohatá (poněkud mne ovšem zarazilo, že autorka citovala z anglického překladu Vica, když je k dispozici český překlad; také by neškodilo větší přihlídnutí k německé a ruské literatuře). Domnívám se, že i překlady citovaných prací by mohly být nahrazeny originálním textem. Nicméně toto řešení usnadní orientaci širší vědecké komunitě. Anotace v angličtině i francouzštině pokládám za zdařilé, stejně jako přehledný a výstižný autoreferát.

Můj závěr je jednoznačný: doporučuji disertaci D. Zajíčkové k obhajobě, jak předpokládám, úspěšně.

V Praze 2. prosince

doc. prom. biolog Jan Janko, Csc.